

वर्धितम् । बाह्यात्म्यं, पूजनाद्यस्तु विकारेण यथास्थितम् । एतत् प्रकृतिवत्त्वं हि नृतं भूतिविधायकम् । तृतीये गणेशखण्डे । “गणेशजन्मसम्प्रभः सपुण्यकमहाव्रतम् । पार्वत्याः कार्तिकेयेन सह विष्णोश्चमयः । चरितं कार्तिकीयस्य जामदग्नस्य चाङ्गुतम् । विवादः सुमहान् पञ्चाज्जामदग्न्यवशेषयोः । एतद्विष्णोश्चखण्डं हि सर्वविघ्नविनाशनम्” अतर्पे श्रीकृष्णजन्मखण्डे “श्रीकृष्णजन्मसम्प्रभो जन्माख्यानं ततोऽङ्गुतम् । गोकुले जमनं यथात् पूजनादिवर्धोऽङ्गुतः । बाह्यकौमारजा शोभा विविधास्तु वर्धितः । रावक्रीडा च गोपीभिः चारदी सप्तदाहता । रहस्ये राधया क्रीडा वर्धिता बहुविक्रता । सहास्रेण तत्पञ्चाङ्गपुराणमनं हरेः । कसादीनां बधे हते सदस्यदिलसंस्कृतिः । काश्य बाह्योपनेः पञ्चाद्विद्योपादानमङ्गुतम् । जवनस्य बधः पञ्चाद्विद्वारकागमनं हरेः । नरबादिबधस्तु जन्मेन विहितोऽङ्गुतः । जन्मखण्डमिदं विप्र ! नृणां संसारखण्डनम्” तदुक्तमनुतिः “पठितस्तु नृतं ध्यातं पूजितं चाभिवर्धितम् । इत्येतदुद्गम्यैवर्त्तं पुराणं चाख्यकौटिकम् । व्यासोक्तं चादिविष्णुतं पठन् शृण्वन् विचिन्तयेत् । विज्ञानज्ञानजननात् घोरात् संसारबाणरात् । विहितेदं चो दद्यान्माध्यां धेतुधनचितम् । ब्रह्मबोक्त्रमाप्नोति स सक्तोऽज्ञानवन्धनात् । ब्रह्महृत्कर्मणी वापि पठेद् वा शृणुवादिपि । सोऽपि जन्मप्रसादेन लभते वाञ्छितं फलम्” । विवर्त्तं चपादान विषमवृत्ताकं कार्यं कार्ये कथं इतः । २२७७०ऽतल्लवसाके कार्ये च । [भेदे भा० व० ११५० ।

ब्र(त्र)ह्मव्रत न० सहस्रवर्षसाध्यो ब्रह्मबोक्त्रदर्शनफलके व्रतम् । ब्र(त्र)ह्मव्रत पु० ब्रह्मैव ब्रह्मन् ब्रह्मं कथयाम्यं यद्य । (वाचसा) ह्यभेदे रत्नमावा । [वाचावाच ।

ब्र(त्र)ह्मशाला स्त्री । तीर्थभेदे भा० व० ८७५० । २२७७०ऽतल्लवसाके कार्ये च ।

ब्र(त्र)ह्मशासन न० इतः । तत्तत्कार्येषु ब्रह्मवर्त्तके । निबो-

जने । तेन च यथा वक्ष्यमाणं कृतं यथा पृथिव्या धारणाव वायोर्वहनाय सूर्यादीनां प्रकाशनाय इत्यादि तत्तथैव तेः शासनमनुपास्यते एवं चर्चात्रमादिकर्माहंशासनमपि तेनैव अनुविष्टम् “नृतिव्यती ममैवाग्रे यस्तु सत्त्ववर्त्तते । आशास्येदो जग देवी नरकं प्रतिपद्यते” भगवदुक्तेः । सहस्रयो देदद्यादुवाचने २५५५०ऽतल्लवसाके कार्ये च । २२७७०ऽतल्लवसाके कार्ये च । २२७७०ऽतल्लवसाके कार्ये च ।

ब्र(त्र)ह्मशिरस् न० अक्षभेदे तत्राक्षं द्रोणेन खसुताय कथयाम्ये अर्जुनाय चाध्यापितं मदक्षप्रयोगसंहारादिकथा भा० व० १२५० । [कते अ० ६।७५।६

ब्र(त्र)ह्मसंगित त्रि० २०० । ब्रह्मशा मन्त्रेषु संगिते तीक्ष्णो-
ब्र(त्र)ह्मसंहिता स्त्री वैष्णवाचारसिद्धान्ते अध्यायशतात्मके मन्त्रभेदे । [निघण्टुः ।

ब्र(त्र)ह्मसती स्त्री ब्रह्मरूपा ब्रह्मणो वा जाता सती । सरस्वत्या ब्र(त्र)ह्मसत्ता स्त्री० इतः । ब्रह्मरूपजगदधिष्ठातृवृत्तायाम् । शुक्तिवत्तया रजतवत्ताय तत्त्ववत्तयेव जगतः सत्तवेदान्तमतम् ।

ब्र(त्र)ह्मसत्र न० ब्रह्म वेदस्तुपाठक्यं सत्रम् । ब्रह्मवत्तयन्दायं “नेतिके नात्पनध्याया ब्रह्मसत्रं हि तत्त्व-
तम्” ननुः ।

ब्र(त्र)ह्मसदन न० षोडशविंशत् सद-आधारे ख्युट् इतः । ब्रह्मण कर्त्तव्यभेदेन वाचसीडवादिजाते कुशाक्षृते प्रागप्ये १५५०० काला० श्री० २।१२ वृत्तादौ दृश्यम् । २२७७०ऽतल्लवसाके कार्ये च ।

ब्र(त्र)ह्मसदस् न० तीर्थभेदे तत्तथा भा० व० ८१५० दृश्यम् ।

ब्र(त्र)ह्मसर्प पु० ब्रह्मैव ब्रह्मन् सर्पः । सर्पभेदे त्रिका० ।

ब्र(त्र)ह्मसात् अन्व० ब्रह्माधीनं करोति वाति । ब्रह्माधीने

कजादिष्वेवात्र प्रयोगः दृष्ट्वात्-करोति भवति सम्पद्यते वा

ब्र(त्र)ह्मसामन् न० ब्रह्मभेदे तत्र ब्रह्म तात्पर्यम् । भा० ४१।१

दर्शितं यथा “अथाविज्ञेवाहनि मध्यन्दिनसवने ब्रह्म-

आर्चयितुः पृथग्योत्तमवर्त्तकमेकं साम विधत्ते भा०

“अभीवर्त्तो ब्रह्म साम भवति” तात्पर्यम् । “तद्विद्वद्वा

वृत्तौ सहमित्यस्यां वीनावृत्यकं साम अभीवर्त्तयितुम् एतत्

साम ब्राह्मणाय वी पृथग्योत्तमवृत्तं पठति, तत्र वक्ष्य-

मायासु कर्त्तुं कर्त्तव्यम्” अवेतकामनिर्वचनेन प्रश-

वति भा० । “अभीवर्त्तेन वै देवाः स्वर्गं लोकमभ्यवर्त्तन्त्य

यदभीवर्त्तो ब्रह्म साम भवति स्वर्गस्य लोकशाभिदृष्ट्यै”

त्रा० । “अभीवर्त्तस्तेन साम्ना देवाः स्वर्गं लोकमभ्य-

वर्त्तन्त्य अगच्छन्त्यतएवास्याभिदृष्टिवाचनत्वादस्य साम्नो-

ऽभीवर्त्त इति वृत्ता निष्पन्ना । अतएव शाखायनकं

“यदभ्यवर्त्तन्त्य तदभीवर्त्तस्त्वाभीवर्त्तन्त्यमिति” अभिपूर्वाद्-

इत वर्त्तने इत्यस्यात् करणे धञ् । उपसर्गस्य चञ्जप्रभृत्ये

वृत्तवृत्तमिति पूर्वपदस्य दीर्घः । एवं वति अक्षिप्तहनि

अभीवर्त्तो ब्रह्मणः पृथक्साम भवतीति यत् तत् स्वर्गस्य

लोकशाभिदृष्ट्यै अभिवर्त्तनावाभिगमनाय वलिषां